

NOU DIARI DE BUJA,

DEL DIUMENJA 12 JURIOL DE 1813.

CRÍTICA D' ES DIARI VÉY.

Ells diuan *ràncis* â n' ets altres y vólen dir que no son bons â res, que no válen res, que no sáben res. Malanàts! Un espanyól, un cristiá, un cavallér cóm més *ràn-ci* es millòr. Es *filosóf rànci* se pót gloriár d' aquést nóm. Ell entén sa filosofia més que es modèrns, perque nigu pot colcár â un ása, si aquést no vá deváll y éll demunt. Sa filosofia borda cóm es muls servèx prou bé per dur sa somáda perque la du p' es cabresta. Ni há qui diuan que éll es cóm un colóm qui se tira â pèrder de vista mol-tas vegádas. Lo cèrt es que en tanta sál cóm du, no pót tornár *ràn-ci* máy. Jó no he vist cáp jove qui ténga tant de delít cóm éll pèr devertirsè y fèr ballár sa tarantèl-la â n' es señor Bartoméu Gallárd, ô â s' autòr d' es *dic-cionári critic burlèsc*, el quál bálla cóm un trompítxol ab sas corretjádas que li dona.

¿Que no té rahò, sinò rahòns?

Rahòns ô raudò no es tot û. *Rahònera* diu una do-nèta de portalèt â un' áltre per sas *rahòns* que totes duas han tingut, y sa gramática de sa *ciència portaletària* diu que *rahòns* es un nóm qui no té singular.

¿No es bó qu' hey hája fràres per fèr fugir es *lládrès*, *lladránt*?

He lletgít que Sant Francisco de Sàlas convertí de demunt sa tróna més de setánta mil herètjas. ¿Que no éra fràre? Era terciári, més de trenta convènts li deuan tot el ser, cóm també moltes confrarías y congregacions en Itàlia, Germánia, y Fránce. ¿Que hen dirèm, qu' hen dirèm de Sant Juan de Capistráno? Lletgiu es sermò d' es *fràre*: allá trobarèu que convertí â dotze mil herètjas, que en tres mésos dobblegá sa mála voluntád de onze mil cis-màtics, y que en Moràvia, sensa contár ets altres, quá-

tre mil sacerdots abjuráren en sas séuas máns ets erròrs de Juan Hus. Es mártir Fr. Bernát de Dominicis, á n' á qui Gregóri XIII féu *penitenciári majòr* y li doná es títol de *martéll d' ets herètjas*, s' afiná qu' havía convertít vint mil Luteráns. Morí en 1597, y éra estat 27 áñs general de Trinitáris. Obríu sas Crónicas y histórias d' es Dominicos, Jesuítas &c, y se veurá s' acèrt de Vóltér y los séus, quánt per destruír la Iglèsia, determináren que ántes s' acabássen totas sas relligions. ¿Que sería del mon si no fos per éllas diu Santa Terésa? Ara aquésts torts son de contrári parèr. ¿Quin lládre no pláñ es manjar á n' aquélles cáns qui guárdan sas possessions? ¿Quina ráta pót sufrír es moxos qu' hey há á una casa? ¿Quin coní no mira en mál uy es cassadors? Un lládre deya que es cá manja cóm un hómo, una ráta deya que es gát fá podrir sa casa ab lo que amága, un coní deya que se pólvora s' atúda en no empleársè en la guèrra. *Sevilla alliberáda* ¿párlará cóm es lládre, sa ráta y es coní?

¿Desdixáts d' élls quánt l' Inquisiciò náta, usará sas facultáts que té! Quando me temes, algo me debes,
diu es nòstro vicári.

Quánt es superiòrs párlan, tothóm cálla. Qui obeyèx, no érra.

O éll ò áltre mos contá que es doctòr Páu de s' Están á pósta de sól se passetjáva per dalt sa muráda, pégant uyádas á n' ets estèls qui encára enávan abossáts cóm es de s' Auròra. El vá trobár es seu lectòr y li digué: Páu ¿ahón has estudiát d' Astrología. Respongué: ab Vostè: ¿que no li recórda que posárem de coelo, & mundo?

Señòrs méus, Bón parlar no cósta res.

¿Cóm pòden fèr Auròras, si no hán estudiát, sindè de mundo?

Es doctòr Páu també estudiá de coelo; però

Aquést Páu tenia póca rahò; vóltros máncó.

vóltros hey teniu corrál

No heu prés sa bóna doctrína que vos dávan; l' heu dexáda positivament.

y per axó no sabèu sa lliassò.

Ni paráula. Cóm podèu parlar del Cèl, si no sabèu lo

de la t  rra? aqu  ll qui pret  n de Geogr  fo p  sa Tri  na    n   es llev  nt de Sevilla, y Tri  na li est      pon  nt. T  nt se li donar   dir Jes  s, c  m escab  s. Se li podr  an poss  r aqu  st y   ltres def  ctes, si   ll no xerr  s d   un qui   ra geogr  f del r  y. En sabrer s     rt d   un, j   se s  b es s  u contr  r  . C  m c  u amb aqu  sta *bax  sa*, no es b   per *reform  r*; en no ser que el sup  s  m c  m sa filosof  a qui x  rra de s   ego  sme y el segu  x.   Quina hypocres  a!

Aqu  ll v   veurer s   est  l en es front de S. Domingo

Y j   n   he vist molts    n   ets h  bits de S  nt Nicol  u de Tolent  , c  m tamb   s  t qui serv  xan de cord  na    S  nt Bruno en mem  ria de S  nt Hugo bisbe de Gren  bbles, y sis compan  eros m  s qui per ser s  nts se retir  ren    Cart  ixa. Aqu  sts se reform  ren en aqu  lla soled  t:   ltres v  len reform  r en el des  rt de C  diz. Sobret  t c  m que es fr  res t  ngan estr  lla,    estr  llas. Tamb   hen tengu  ren es M  gos. Y   s *lliberals*? T  nen s   *Auba*   que m  s vol  u?

Qu  nt hey en  va    escola,

Cri  u c  rps y vos treur  n ets uys, deya un miss  r f  t *mis  r*.

y trob   qu   estir  a mill  r un est  l en un   isla deur  ada, que no es front d   un fr  re. S   intenc  o es b  na.

C  m ax  l Cord  ns d     r amb fils d   est  pa. Hey p  t haver maj  r injuria que un t  l est  l per t  l isla? J   no s   que es de S  nt Domingo fos *  uba*; emper   despr  s d   aqu  ll sort   es s  l de S  nt Tom  s, qui resp  cte d     ltres s  nts y tot es s  l; ax   c  m Volt  r y   ltres resp  cte d   es s  vis cat  lics son carb  ns apag  ts, en no ser que digan que j   los h  n enc  sos    inf  rn. M  s aqu  ll f  c no f   llum; sin   fum y fosca *in s  cula s  culorum*.

Per   diuan que

Lo qui no es f  , se s  b. A p  c p  c tot s   af  na. En destapar es pastal  , se veu lo qu   hey h   de d  ns. Res s  b m  s gr  u    n   aqu  sta g  nt aboss  ada que veurers   destap  ts. No s   que deyan d   un t  l per cu  l *Arri  ta*. Un qui hav  a estudi  t d   Anagr  mmas, li llev   sa derr  ra    y romangu   un *arri  t*. Li llev   despr  s s   *et*, y qued   *arri  *. C  m s   i t   punt, digu   *no conc  rda sa c  pia*, y f  ra i.

**SURTIRÁ EN ES SETMANARI UN ARTÍCULO DE SANT TOMÁS,
QUI ENSEÑA CÓM S' HÁ DE PREDICAR.**

Déu sobre tot. Surtí día 3 setembre, y torná sortir día 9 máig 1813. Es s' artícle 2 de sa questió 24 de sa párt tercera, en que el Sant Doctòr pregunta ¿si Cristo per no fersè odios à n' es judios havia de predicar áltre cosa, y amb un módo diferent? Utrum Christus debuerit judæis sine eorum offensione predicare? ; Tánta rábia tenían, que volguéren matarlò! ; Quín mirácle, si descubría es máls inténts que duyan, y los deya veritáts amargas? Sas dolsas las deya à áltre. Ets apóstols li diguéren que es faritzèus romanian encandalitzáts d' es séus sermòns. Cristó axí matéx féu son cap envánt; y per respóndrer à n' es dexèbbles, los digué: *dexáulos enár, élls son cégos; y dúam per sa má à áltres cégos; tots caurán dins es clòt d' infèrn, havènt pégat de morros en tèrra.* Segòns Lar-rága escándol de faritzèus es no actiu, sinò passiu; no dát, sinò robát ô pres; no de gent qui fá mal, sinò de gent qui té *tán pura sa malícia*, que en ets séus ulls lo bó se representa cóm à dolént, y cóm millòr, pitjòr li aparèx.

Ara bé. S. Tomás diu, afirma, resól, defènsa y demóstra, que *Salus multitudinis est præferenda paci quorumcumque singularium hominum*: es bé y salut de molts se há de estimár més que sa tranquilidat de álguns particulars, sian es qui sian. Primér se há de exténdrer à salvár tot un póbble, que s' honòr de aquést, ô d' aquéll. Elías digné à Acáb qui éra réy *tu ets es qui alboróta à tot Israël.*

Continúa la lista de los contribuyentes.

	Rs.	Ms.
D. Agustin Cortez.	160.	"
D. Francisco Aguiló.	160.	"
D. José Aguiló.	80.	"
D. Rafael Ignacio Forteza.	40.	"
Fray Domingo Pou.	100.	"
D. Miguel Balbarin.	30.	"
El gremio de herreros.	40.	"
Varios sugetos que no han dado sus nombres.	560.	"

EN LA IMPRÉNTA DE SEBASTIÁ GARCÍA.